

GALAFSCHEIDING BIJ OBLITERATIE DER POORTADER.

— De waarneming van een met hydrops ascites overledenen lijder, bij wien men bij de lijkopening, niet-tegenstaande de poortader geoblitereerd was, eene gevulde galblaas aantrof, gaf aan ORÉ aanleiding eene reeks van proefnemingen bij honden in het werk te stellen. Na eenige mislukte proeven gelukte het hem bij eenige dezer dieren, door middel van eene rondom de vena portarum aangebrachte draadlis, die echter niet toegeknoopt werd, de ader geheel of gedeeltelijk tot sluiting te brengen. Uit deze waarnemingen, waarbij men tot ons leedwezen geene nadere opgaven vinden betreffende het samenstel der afgescheidene gal, meent de Schr. te mogen afleiden: 1°. Dat het niet het bloed van de poortader is, dat de grondstoffen tot de galafscheiding levert, omdat deze voortgang ook bij volkomene of gedeeltelijke obliteratie van den stam dezer ader. Het is dus ten koste van het bloed der art. hepatica, dat dit vocht in de lever wordt afgescheiden. De galsecretie geschiedt, even als elke andere afscheiding, ten koste van slagaderlijk bloed. 2°. Daar de suikerafscheiding door de lever geene veranderingen onderging, ten gevolge van de sluiting der v. portarum, blijkt het ten duideljkste, dat die afscheiding geheel aan de lever zelf toekomt en geheel onafhankelijk is van het voedsel. 3°. Ofschoon de eiwitstoffen en de glucose, die uit de digestie van amydon en eiwit bevattende voedingsstoffen ontstaan, niet meer door de lever heengaan, gaan zij toch niet voor het organisme verloren, wegens eene anastomotische circulatie, die tusschen de vena meseraica sup, en de vena cava inf. geboren wordt. 4°. Brengt de Schr. de vraag in het midden of het slagaderlijk bloed niet even als bij de galafscheiding, ook bij de suikervorming in de lever eene zekere rol vervult?

Door ANDRAL werd een door hem in zijne geneeskundige praktijk waargenomen geval medegedeeld, dat geheel in overeenstemming was met de door ORÉ verkregene uitkomsten. Een lijder, bij wien de uitwendige teekenen eene obliteratie der poortader lieten vermoeden (die werkelijk later bij de autopsie werd aangetroffen) vertoonde niet alleen geene verschijnselen, waaruit men eene opheffing der galsecretie zou afleiden, doch leverde tevens het bewijs, dat de suikervorming voortging, want hij was diabeticus (*Gaz. hebdom.*, n°. 37, 1856).

J. P. G.

HET GEBRUIK VAN TARTARUS EMETICUS IN CLYSMATA BIJ BARENDEN.

— JAMES YOUNG (*Edinburgh Med. Journal* Jan. 1856) heeft bij eene primipara, waar de baring bij zeer hevige weeën traag verliep, de uitwendige genitalia gevoelig en slecht voorbereid, het ostium uteri hard en niet rekbaar waren, tart. emet. gr. i in Aq. dep. unc. vj met zeep in den vorm van een clysmata aangewend, nadat eene venaesectio, Puly. Doveri en uitwendige fomentatiën vruchteloos gebezigd waren. Een uur later was de rigiditeit van het ostium uteri verminderd, en de vagina zacht geworden met eene ruime slijmafscheiding. De randen van den baarmoedermond werden insgelijks dunner en zachter, en de uitwendige deelen meer voorbereid. Twintig minuten later werd het kind geboren. Wanneer de weeën zwak, en de geslachtsdeelen niet rekbaar zijn bevordert de tartarus emeticus de weeën, relaxeert de deelen en bespoedigt de baring. Dit middel kan met vrucht reeds in het eerste tijdperk der baring gebruikt worden, wanneer ook de randen van het ostium uteri dik en hard en de zachte deelen nog niet voorbereid zijn, bij multiparae zal het bij eene langzame ontsluiting en zwakte van weeën, deze opwekken en daardoor den duur der baring verkorten. Bloed-

vloeiingen zijn nooit waargenomen; nausea en vomitus waren niet lastiger, dan bij gewone verlossingen. L. L.

BOEKAANKONDIGING.

Die Temperamente des Menschen im gesunden und kranken Zustande. Inaugural Dissertation von Dr. VON HAUPT, Assistenzarzt im Julius-Hospital, Würzburg, 1856.

Een alleraardigst boekske! Dat het in Würzburg, aan eene school, die zich door hare echt wetenschappelijke rigting, door hare uitstekende geleerden zoo loffelijk onderscheidt, verschenen is, verstrekte het reeds tot aanbeveling, en dat het door een assistent-geneesheer aan het Julius-Hospitaal geschreven is, wekte de belangstelling daarvoor nog meer op. Teregt zegt de Schr. in zijne inleiding, dat er veel over de temperamenten geschreven, gesproken en gespot is geworden. De vele onzekere, gewaagde en tegenstrijdige uitspraken daaromtrent gedaan, mogen de schuld van dit laatste dragen. Intusschen heeft het vele schrijven en spreken de stoffe niet uitgeput en de spot heeft hare belangrijkheid nog niet voor de anthropologie en psychologie kunnen wegnemen. Langzamerhand heeft de leer der temperamenten zich tot psychische individualiteitsgroepen geconcentreerd, en de uitspraak van ERDMANN, die ze van de constitutiën scheidde en beide onder den naam van het naturel zamenvatte, heeft meer waarde en beteekenis gekregen. De Schr. blijft vasthouden aan de 4 oorspronkelijke benamingen der temperamenten, het phlegmatische, sanguinische, melancholische en cholericische. *Psychisch* is daarbij al aanstonds op te merken, dat bij het eerste het overleg, bij het tweede het affect, bij het derde de phantasie, bij het vierde de wil praedomineert. *Physisch* heeft daarmede geene constante overeenkomst met de 4 constitutiën, de lymphatische, plethorische, nerveuse en atrabilaire plaats. Ja de poging om de temperamenten tot deze organisch-chemische grondslagen terug te brengen, draagt juist de schuld van de onzekerheid, van de ongerijmdheden en het onhoudbare van veel wat tot de leer der temperamenten behoort. Schr. brengt die leer voor het naast tot de psychologie als een deel der physiologie of anthropologie, maar als het ware midden tusschen het al te synthetische der psychologie en het analytische van het bloote individualiseren. In verder afgelegene betrekking staat zij tot de filosofie. Als het a. b. c. der menschenkennis is zij voor den regter, opvoeder, voor de poësie, de moraal, geschiedenis, ethnographie, hygiëne en psychiatrie van veel gewigt. Aardig en tevens consequent is door den Schr. de vergelijking van de 4 temperamenten met de 4 voorname ouderdomsperioden volgehouden, van het phlegmatische, door zijn praedominerend overleg met den grijsaard; van het sanguinische, door zijne groote vatbaarheid voor indrukken met de kindsheid; van het melancholische, door zijnen rijkdom van phantasie, met de jeugd; en van het cholericische door zijne praedominerende wilskracht, met den mannelijken leeftijd. Na deze inleiding geeft ons de Schr. een beknopt en toch volledig literarisch overzicht over de leer der temperamenten van vóór HIPPOCRATES tot op den huidigen dag, en treedt vervolgens in eene zeer heldere critische en zaakrijke beschouwing van de afzonderlijke 4 bovengenoemde temperamenten, waarbij hij telkens aan het einde de praedispositie van elk temperament tot de verschillende vormen van krankzinnigheid aangeeft. Daarna ko-

men eenige algemeene aanmerkingen en 4 ziektegeschiedenissen, die de 4 temperamenten in een helderder daglicht kunnen stellen. Ten slotte resumeert de schrijver zijnen arbeid ongeveer als volgt:

1. De leer van de temperamenten is, even als die van de 4 levensstijperken, gebaseerd op en onmisbaar voor de psychologie.

2. De afhankelijkheid des temperaments van eene bepaalde lichamelijke constitutie is niet bewezen en voorloopig onhoudbaar.

3. De temperamenten zijn te beschouwen als aangeborene individualiteitsgroepen naar de onderscheidene hoofdrichtingen der psychische werkdadigheid; het verstand, het gevoel, de phantasie en den wil.

4. Het temperament is evenmin veranderlijk, als de typus van het individu in het algemeen, en vertoont zich reeds, al is het ook minder scherp geteekend, in den kinderlijken leeftijd. De wijzigingen en verscheidene manifestatiën van het temperament, hangen af van den psychischen aanleg in het algemeen, van zijne ontwikkeling en van uitwendige invloeden van verschillenden aard, zoo als van religie, klimaat, nationaliteit, familiebetrekkingen enz.

5. De temperamenten laten natuurlijk eene onderlinge vermenging toe, maar toch is daarbij een van de 4 bovengenoemde psychische vermogens praevaleent.

6. De vraag naar de erfelijkheid der temperamenten is tot dusverre niet op bevredigende wijze te beantwoorden.

7. Met betrekking tot het geslacht, worden onder de mannen meer choleriche, onder de vrouwen meer melancholische gevonden.

8. De frequentie der afzonderlijke temperamenten ware eerst na eindeloze tellingen te bepalen, die natuurlijk met de grootste moeilijkheden gepaard gaan.

9. De meeste verdraagzaamheid bestaat tusschen het phlegmatische en sanguinische en tusschen het choleriche en melancholische temperament, en in het algemeen bij gelijke schakeringen van de verschillende temperamenten.

10. Knorrige en misanthropische menschen kunnen in elk temperament gevonden worden; het sterkst echter treden zij in het choleriche te voorschijn. Hun toestand is bijkans een pathologische te noemen.

11. De temperamenten komen ook bij de zielsziekten in aanmerking, al is het ook niet in elk stadium, dan toch in vele momenten, bij de aetiologie, de prognose en behandeling. Tot het phlegmatische temperament staat de melancholie, tot het sanguinische de manie, tot het choleriche de monomania superbiens met manie, tot het melancholische temperament de monomanie (Verrücktheit) in de naauwste betrekking.

12. Alleen in de Ethica en in de moraal kan sprake wezen van een normaal temperament, daar zij alleen hare wetten en eischen natuurlijk voor allen gelijkstellen en uit elk temperament menschen kunnen opsporen, die tot haar ideaal naderen en een karakter bezitten.

G. E. V. S.

B E R I G T E N .

BINNENLAND.

Men herinnert zich gewis de belangrijke vergelijking, op de leer der diaetetiek gegrond, die bij de vaststelling der staatsbegrooting over 1856, ten vorigen jaar door den Heer WESTERHOFF in de Tweede Kamer der St. Gen. werd gemaakt,

tusschen de wijze, waarop de gevangenen hier te lande en in Engeland worden gevoed. Ref. heeft die vergelijking en het daarop gegeven antwoord van den toenmaligen Min. van Justitie in der tijd medegedeeld in het *Repertorium*. — Ten gevolge daarop strekke, dat bij het dezer dagen door de St. Generaal behandelde ontwerp van wet tot verhooging van hoofdst. IV der staatsbegrooting voor 1856, was gevoegd een vergelijkende staat der prijzen per hoofd, daags, waarop het onderhoud der gevangenen over 1856 kwam te staan, (Die prijzen verschillen zeer: te Leeuwarden b. v. kost de voeding 20,36 daags, te Rotterdam 15,38). In 1851 bedroeg de gemiddelde prijs in de groote gevangenissen slechts 11,25 cts daags. Sinds dien tijd echter heeft de voeding der gevangenen hier reeds eene aanmerkelijke verbetering ondergaan, zoodat de gemiddelde prijs thans dan ook is 17,89 cts. per hoofd daags. — Overigens is uit een antwoord van den Minister van Justitie aan den Heer VAN BECK, bij de discussie over hoofdst. IV der begrooting voor 1857, in de Tweede Kamer, gebleken, dat in de grotere gevangenissen eene betere voeding plaats vindt, dan in de huizen van arrest is toegestaan.

— *Prov. Blad van Overijssel 1856, n°. 79: Circulaire van den Commissaris des Konings, d. d. 10 October l.l., betrekkelijk het schadelijke voor de gezondheid van het zoogenaamde moederkoren.* Aan het slot van dit stuk meent de Comm. d. Konings, terwijl hij naar aanleiding van de mededeelingen der Prov. Geneesk. Commissie in Overijssel, de gemeentebesturen ernstig uitnodigt, om door de onder hun bereik liggende middelen de aandacht van het algemeen op het aangewezen verschijnsel te vestigen, en landlieden, bakkers en anderen, die het graan omzetten voor het verbakken wordt, tot een nauwkeurig onderzoek en eene zorgvuldige zuivering van het koren aan te sporen, daarbij eene dringende uitnodiging te moeten voegen aan de besturen van die gemeenten [,] in welke graanmarkten worden gehouden, om zooveel mogelijk op den staat van het ter markt gebragt graan te doen toezien, en al de maatregelen te nemen [,] welke de markt- en gezondheids-politie [N.B!] vrijlaat, ten einde aldaar niet met en in plaats van [gezond] koren, voor de gezondheid nadeelige voorwerpen worden verkocht.

— Gedeputeerde Staten van de Provincie Overijssel hebben den Heer Dr. W. J. C. WIEDENBROEK, te Raalte, vervallen verklaard van zijne betrekking als raadslid dier gemeente, en wel krachtens art. 26 der Gemeentewet, aangezien de Heer W. tegen het verbod, vervat in art. 24 dier wet, geneesmiddelen had geleverd ten behoeve der gemeente.

[Art. 24 bepaalt (in alin. 3), dat de leden van den Raad niet mogen deelnemen „aan leveringen of aannemingen ten behoeve der gemeente” enz. Art. 26 stelt de schorsing of vervallenverklaring van het lidmaatschap vast van het raadslid, dat in strijd met art. 24 heeft gehandeld.]

— De burgerlijke geneeskundige dienst in Nederlandsch Indië werd volgens het regeringsverslag gedurende het jaar 1854 op Java uitgeoefend door burgerlijke geneesheeren: te Batavia, Krawang, Tjianjoer, Bandung, Cheribon, Tagal, Pekalongan, Samarang, Japara, Rembang, Grissee, Soerabaja, Sumanap, Probolinggo en Madioen;

en door officieren van gezondheid: te Bantam, Buitenzorg, Indramajoe, Oengaran, Willem I, Fort Erfprins, Bawean, Bangkalang, Paseroean, Bezoek, Banjoewangi, Banjoemaas, Tjilatjap, Kedong-Kebo, Wonosobo, Gombong, Kadoc, Djokakarta, Soerakarta, Klatten, Ngawi, Patjitan, Kediri;

op de buitenbezittingen uitsluitend door officieren van gezondheid.